

д/д	Сүм хийдийн нэр:	1. Билүүтэйн хийд /Гандандашбилэг хийд/	2. Хар-Усны хийд /Дашдэжээлэн/	3. Тамирын хүрээ хийд	4. Халзангийн хүрээ /Дашчоймболын хүрээ/	5. Гандандашбилэгийн хүрээ /Улаан чулуутын хүрээ/	6. Дарвичоймболин хийд
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Баруунгурванбулаг	Баруунгурванбулаг	Батцэнгэл	Батцэнгэл	Батцэнгэл	Батцэнгэл
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Билүүт хэмээх газар байдаг.	Хар-Ус хэмээх газарт байдаг.	Тус хүрээ нь сумын төвөөс 2 км-т оршдог.	Сумын төвөөс найман өртөө буюу Халзан хэмээх газар байдаг.	Сумын төвөөс нэг өртөө Улаанчулуу хэмээх газар байдаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Бүрэн засагч хааны 13-р он		- 1815 он	- 1832 /1817/ он	- 1838 он	
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Пүрэв гүн		Гижээпэл ноён байгуулсан	Чойжав тэргүүн байгуулсан	Бэлэн тайж байгуулсан	
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	10 - Дуган 8 - Цогчин 1, Чойр 1	3 - Дуган 1 - Цогчин 1, Жүд 1		4 - Их, бага дуган 2 - - Цогчин, Мамба дацан тус бүр 1	4 - Их, бага дуган 2 - Цогчин, Хажид дацан тус бүр 1	
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Түвд хийцтэй. Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар сайн	Түвд хийцтэй. Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар дунд	Түвд хийцтэй. Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар сайн	Түвд хийцтэй. Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар дунд	Түвд хийцтэй. Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар дунд	
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	149 ламтай.	75 ламтай.	475 ламтай. Үүнээс 378 нь байнга сууж хурал ном хурдаг, 97 нь цаг улирлын байдлаар, бусад үед гэртээ суудаг.	123 ламтай. Үүнээс 9 нь байнга сууж хурал ном хурдаг, 114 нь цаг улирлын байдлаар, бусад үед гэртээ суудаг. - Аграмба 1	150 хүртэл лам суух бололцоотой. Тухайн үедээ 79 ламтай. Үүнээс 6 нь сууж хурал ном хурдаг, 73 нь цаг улирлын байдлаар, бусад үед гэртээ суудаг. Аграмба 1, гэсгүй 2, умзад 2, лоовон 1, дацан ба аймгийн лам 1.	
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/	Цогчин, Чойр дацантай	Цогчин, Жүд дацантай.		Цогчин, Мамба дацантай	Цогчин, Хажид дацантай	
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан				- хэвлэх газар үгүй	- хэвлэх газар үгүй	
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	2 - бод мал 19 - хашаа 49, байшин 70, эсгий гэр 44 - мал аж ахуй эрхэлнэ.	2 - хашаа 27, байшин 37, эсгий гэр 35	- мал аж ахуй эрхэлнэ.	6 - 41 - хашаа 48, байшин 72, эсгий гэр 42 - мал аж ахуй эрхэлнэ.	-56 - хашаа 22, байшин 32, эсгий гэр 17,	
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	7. Баруун хийд	8. Гандандэндэвлин хийд	9. Бугатын дуган	10. Дашдэжидлин хийд	11. Сангийн далайн хийд /Наран хутагтын хийд/	12. Хадат /Хатад/ –ын хийд /Гандандамчойдаржаалан хийд/
1	Аймаг, сум /хошуу/ –ны нэр	Баянбулаг	Баянбулаг	Баянбулаг	Баянбулаг	Баянбулаг	Баянбулаг
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс 11, сумын төвөөс 1 өртөө газар байдаг.		Аймгаас 10, сумаас 1 өртөө газар байдаг.		Аймгаас 11, сумаас 1 өртөө Сангийн далай хэмээх газар байдаг.	Аймгаас 10 хагас, сумаас 1 хагас өртөө Хадат хэмээх газар байдаг
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан – хаагдсан он – сэргээгдсэн он	– II жарны гал нохой жил буюу 1728 онд Тэгш буянт уулын өвөрт байгуулсан.		– тодорхойгүй		– Бадаргуулт төрийн 16–р он /1897 он/	– Бадаргуулт төрийн 25–р он /1889 он/
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Тодорхойгүй		Өвөржаргалант өртөөний цорж Сандуйжав тэргүүн		Дарийн хутагт Дэчинодсэд	Ловон Дамдин тэргүүн тайж ардуудын хамт
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: – сум дуган – аймаг дацан – суврага – ямпай – хөшөө /гэрэлт/	13 – модон дуган 13, байшин12		1 – Дуган 1, байшин 1, сав 1		18 – Их, бага дуган 15 – Цогчин, Чойр, Жүд дацан тус бүр 1	7 – Их, бага дуган 5 – Цогчин, Чойр дацан тус бүр 1
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/			Барилгыг туйпуу, шавраар барьсан		Барилгыг туйпуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйпуу, шавраар барьсан
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: – гавж – аграмба – зээрэмбэ – маарамба – дооромбо – равжамба – бандида – хутагт /хувилгаад/	168 ламтай. Байнга суудаг 20 орчим, бусад нь цаг, улирлын байдлаар хурал хурдаг.		53 ламтай. Байнга суудаг 2, бусад нь цаг, улирлын байдлаар хурал хурдаг.		128 ламтай. Байнга суудаг 30 орчим, бусад нь цаг, улирлын байдлаар хурал хурдаг. Гавж 1	92 ламтай. Байнга суудаг 3, бусад нь цаг, улирлын байдлаар хурал хурдаг.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/					Цогчин, Чойр, Жүд дацантай	Цогчин, Чойр дацантай
10	– цам – майдар – бар /хэвлэл/ – бархан					– төвд ном барлаж хэвлэх газар 1	
11	Жасын тоо: – мал сүргийн тоо – эдэлбэр газрын хэмжээ – эрхэлдэг аж ахуйн төрөл					3 – адуу 3, хайнаг 1 – хашаа 30, байшин 55, эсгий гэр 48 – мал аж ахуй эрхэлнэ	2 – бод мал 32 – хашаа 21, байшин 23, эсгий гэр 41 – мал аж ахуй эрхэлнэ
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт		Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		

д/д	Сүм хийдийн нэр:	13. Пүрэвзангадын дуган	14. Хужиртын хүрээ	15. Хүнхийн хүрээ	16. Баянхонгорын хүрээ	17. Гавжинчойнхорлон хийд	18. Гандандэжэлин хийд
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Баянзүрх	Баянзүрх	Баянзүрх	Баянхонгор	Баянхонгор	Баянхонгор
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс хойд зүгт 12 өртөө газар байдаг.	Аймгийн төвөөс хойт зүгт 12 өртөө газар байдаг.	Аймгийн төвөөс хойт зүгт 12 өртөө газар байдаг.		Сумын төвөөс 15 км зайд буй.	Сумын захиргааны дэргэд, улсын хилээс 9 өртөө газар буй.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Байгуулагдаад 150-аад жил болсон /1780-аад он/	Тодорхойгүй	Тодорхойгүй			- Байгуулагдаад 164 жил
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Тодорхойгүй	Тодорхойгүй	Тодорхойгүй			болсон /1773 он/
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						Ноён лам
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/						
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/						
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/		51 ламтай. Байнга суух ламгүй, цаг, улирлын байдлаар хурал хурдаг.	90 ламтай. Байнга суух ламгүй, цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.			Барилгын чанар дунд
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						342 ламтай. Инэнх нь байнга суудаг, бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл						
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт				Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		

д/д	Сүм хийдийн нэр:	19. Эрдэнэдалайн хүрээ	20. Лхамын хурал	21. Галдан дуган	22. Баянцагааны дуган /Лхамын дуган/	23. Зүрхний хийд	24. Бугатын дуган
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Баянхонгор	Баян-Улаан	Бөмбөгөр	Бугат	Бугат	Бугат
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/		Аймгийн төвөөс 4 км, сумаас 15 км газарт буй.	Сумын төвөөс 30 км зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 3 өртөө зайд Баянцагаан хэмээх газар байдаг.		Аймгийн төвөөс 3 өртөө зайд байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он		- 1800 он	Тодорхойгүй	- Байгуулагдсанаасаа хойш 60 гаруй жил болсон /1870-аад он/		Тодорхойгүй
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр		Илжигний хувилгаан	Эртнээс нааш хөдөөний хар хүмүүн эрхлэн явж ирсэн.	Тодорхойгүй		Тодорхойгүй
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/		2 - Дуган 1, байшин 1, пүнз 1, 4 тал жижиг хашаа 1	3 Шавар байшин 3	4 - Их, бага дуган 4		
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/		Барилгын чанар дунд		Дуганг модоор барьсан, чанар муу		
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/		Байнга суудаг лам 2. Зун, өвөлд Булганы дээд хүрэнээс лам нар ирж хурал хурдаг.	Шавь нар болон эзэмших хүнгүй	Гонир 1. Байнга суудаг ламгүй.		Байнга суудаг ламгүй.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл			1 /Хишгэн/	3 - адуу 2, үхэр 4, хонь 4, ямаа 6 - мал аж ахуй эрхэлнэ		
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт			Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	

д/д	Сүм хийдийн нэр:	25. Мөрөнгийн дуган	26. Загалын дуган	27. Бага отгийн Очирваанийн дуган	28. Махгал /Мангал/-ийн дуган	29. Бөөрөг /Бүүрэг/-ийн дуган	30. Тайжидийн дуган
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Бугат	Бугат	Бугат	Бугат	Бугат	Бугат
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Ар бугат хэмээх газар байдаг.	Улаан түрүү хэмээх газар байдаг.	Хануйн гол хэмээх газар байдаг.	Ар бугат хэмээх газар байдаг.	Бөгрөг хэмээх газар байдаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Байгуулагдсанаасаа хойш 40 гаруй жил болсон /1890-ээд он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 50 гаруй жил болсон /1880-аад он/ Тодорхойгүй	- Байгуулагдсанаасаа хойш 60 орчим жил болсон /1870-аад он/ Цэцэн вангийн хошууны Дэлэгбаяр тайж	- Байгуулагдсанаасаа хойш 40 гаруй жил болсон /1890-ээд он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 50 гаруй жил болсон /1880-аад он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 40 гаруй жил болсон /1890-ээд он/
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр						
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сум дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	1 - Дуган 1	4 - Их, бага дуган 4	1 - Бага дуган 1	1 - Дуган 1	2 - Дуган 2	1 - Дуган 1
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/						
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй	Сахиулч лам 3. Байнга суудаг ламгүй	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл		4 - үхэр 3				
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						

д/д	Сүм хийдийн нэр:	31. Хүний дуган /Лхамын хурал/	32. Гунгаадандарлин хийд	33. Төмөртийн дуган	34. Их нутгийн дуган	35. Огочын хурал	36. Дарь-Эхийн хурал
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Бугат	Бугат	Бугат	Бугат	Бугат	Бугат
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Хүний хэмээх газар байдаг.		Төмөрт хэмээх газарт байдаг.	Хануйн бүрд хэмээх газар байдаг.		
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Байгуулагдсанаасаа хойш 40 гаруй жил болсон /1890-ээд он/		- Байгуулагдсанаасаа хойш 40 гаруй жил болсон /1890-ээд он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 60 гаруй жил болсон /1870-аад он/		
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр				Цэцэн вангийн хошууны бэлэндорж тэргүүн		
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	1 - Дуган 1			1 - Дуган 1		
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/						
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	Сахиуль лам 1. Байнга суудаг ламгүй		Байнга суудаг ламгүй	Сахиуль лам 1		
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл						
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт		Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй			Хуралд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	Хуралд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	37. Уртбулагийн Дарь эхийн хурал	38. Булганы өвөр буюу дээд хүрээ /Ганданжээлэн/	39. Булганы Заяын гэгээний доод хүрээ /Дашноровлин/	40. Дашчилэн хийд	41. Бэйсийн хүрээ /Жамсран бэйсийн Дашдэжээлэн хүрээ/	42. Шинэ барууны дуган
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Бугат	Булган	Булган	Булган	Булган	Булган
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/		Булган хэмээх газарт байдаг.	Норовлин хэмээх уулын хавьд байдаг.		Тамирын Дашлай хэмээх газар байдаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он		- Түмэдийн Алтан хааны 10-р онд байгуулж, одоо 351 жил болсон	- Төр гэрэлтийн 12-р он		- Төр гэрэлтийн 10-р он	
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр		Түмэнхэн Сайн ноён хан Шадбалын хамт	4-р Лувсанжигмэднамжил			
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/		21 - Шүтээний сүм 1, Баруун гүдэн сүм 1, Зүчн гүдэн сүм 1, Чойжин сүм 2, Жанцандонбуу сүм 1, Булган сүм 1 - Цогчин 1, Чойр 1, Зурхай 1, Дагва 1, Сандуй 3, Гүнсэг 1, Гүнрэг 2, Дамцаг 2, Заръяа 1, Хамцаг 1	4 - Дуган 2 - Цэвлэг 1, Өлзийбадрах 1 дацантай.			
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/		Түвд хийцтэй. Барилгыг туйпуу, шавраар барьсан, чанар дунд	Түвд хийцтэй. Барилгыг туйпуу, шавраар барьсан		Түвд хийцтэй. Барилгыг туйпуу, шавраар барьсан	
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/		806 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Ихэнх төлөв цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	210 ламтай. Байнга суудаг 10, бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.		141 ламтай. Өвөл, хаврын цагт байнга суудаг бусад үед цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг. Гавж 17	Ламгүй, зөвхөн сахиууч 1 лам суудаг. Энд бусад хүрээний лам нараас ирж цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/		Цогчин, Чойр, Зурхай, Дагва, Сандуй, Гүнсэг, Гүнрэг, Дамцаг, Заръяа, Хамцаг дацантай	Цэвлэг, Өлзийбадрах дацантай.		Цогчин, Чойр, Авга, Заръяа, Шүтээн, Зайсан, Мяндаг дацантай.	
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл		- адуу 121, үхэр 43, сарлаг 8, хонь 840 - мал аж ахуй эрхэлнэ	5 - адуу 51, хонь 216 - мал аж ахуй эрхэлнэ		- хашаа 67, байшин 76, эсгий гэр 72, модон гэр 57	
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт	Хуралд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.			Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	43. Буянтын хийд	44. Ганданчойнхорлин хийд	45. Далай гүнгийн хүрээ	46. Зодын хурал	47. Мухарын хурал	48. Түмэнтэйн дуган
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Буянт цагаан гол	Бүрд	Бүрд	Бүрд	Бүрд	Бүрд
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс 10, сумын төвөөс хагас өртөө газар байдаг.					
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	Тодорхойгүй					
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Тодорхойгүй					
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	2 - Дуган 2					
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/						
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	66 ламтай. Байнга суудаг 38, бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	390 ламтай.				
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	2 /Данхор, Зүүн/					
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт		Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	Хүрээндд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	Хуралд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	Хуралд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	Дуганд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	49. Хоолтын завдлын хийд /Завдлын Чоймбрөл/	50. Намсрай засгийн жалгын дуган	51. Байдрагийн хүрээ /Ганданчойлин хийд/	52. Хөгнийн хийд	53. Шивэртийн сүм	54. Үйзэнгийн хурал
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Жаргалант	Жаргалант	Заг гол	Зүүнгурван булаг	Зүүнгурван булаг	Зүүнгурван булаг
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/		Аймгаас ойролцоо Азарга хэмээх газарт байдаг.			Сумын төвөөс 15 км зайд байдаг.	Сумын төвөөс 30 км зайд байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Байгуулагдснаасаа хойш 60 жил болсон	- Олноо өргөгдсөний 16-р он	- 1804 он	- Байгуулагдаад 134 жил болсон /1803 он/	- Байгуулагдаад 59 жил болсон /1878 он/	- Байгуулагдаад 120 жил болсон /1817 он/
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Даянжалбуу /Данзанжалбуу/ засгийн зүүн отгийн хэсэг ардууд		Дээд лам хэмээх нэгэн төвд хүн	Эрдэнэ цорж	Гэвхүй Юндэн	Замба эрх гэгэч ноён
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	8 - Дуган 4 - Цогчин 1, Мамба 1, Чоймбрөл 2 дацантай	1 -Дуган 1	2 - Том, жижиг байшинтай. чанар муу			
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Түвд хийцтэй. Барилгыг туйлуу болон модоор барьсан					
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	219 ламтай. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг. - Гавж 22		144 ламтай, бүгд байнга сууж хурал хурдаг.	59 ламтай. Байнга суудаг 10, бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	37 ламтай. Байнга суудаг 10, бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг. - гавж 2 - аграмба 1	5 ламтай. Ихэнх нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/	Цогчин, Мамба, Чоймбрөл дацантай.					
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	3 - хашаа 1, байшин 3, эсгий гэр 12					
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						

д/д	Сүм хийдийн нэр:	55. Батсуурийн хурал	56. Мандахын хүрээ	57. Нарийний хүрээ	58. Дэрстийн хурал	59. Улаанчулуутын оточ дуган	60. Бумбатын Дамчойлинхуй дуган
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Зүүнурванбулаг	Идэр	Идэр	Идэр	Идэр	Идэр
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/		Сумын төвөөс 15 км зайд байдаг.	Сумын төвөөс 8 км зайд байдаг.	Сумын төвд байдаг.	Сумын төвөөс 11 км зайд байдаг.	Сумын төвөөс 7 км зайд байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он		- Байгуулагдаад 72 жил болсон /1865 он/	- Автономитийн 6-р онд байгуулагдсан /1916 он/	- Байгуулагдаад 100 гаруй жил болсон гэх	- Байгуулагдаад 200 гаруй жил болсон гэх	- Байгуулагдаад 635 жил болсон гэх
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр			Далай вангийн хошууны Гол багийн мээрэн Эрдэнэбат	Тодорхойгүй	Тодорхойгүй	Тодорхойгүй
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сум дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/		1 - Цогчин дацан 1	2 - Модон байшин 1 - Цогчин дацан 1	3 - Модон байшин 3	3 - Модон байшин 3	2 - Модон байшин 2
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/		Барилгыг модоор барьсан, чанар муу	Барилгыг модоор барьсан, чанар муу	Барилгыг модоор барьсан, чанар муу	Барилгыг модоор барьсан, чанар муу	Барилгыг модоор барьсан, чанар муу
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/		97 ламтай. 3 ээлжээр хурал хурах ба бусад үед цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	50 ламтай. 4 ээлжээр сар бүр сууж цогчин хурал хурна. Бусад үед цаг улирлын байдлаар хурал хурна.	Байнга суудаг тахилч лам 1. Жилд 1 удаа Мандахын хүрээний лам нар ирж хурал хурдаг.	Жилд 1 удаа Нарийны хүрээний лам нар ирж хурал хурдаг.	Жилд 1 удаа хурал хурдаг. Бусад үед цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/		Цогчин дацантай	Цогчин дацантай.			
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл						
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт	Хуралд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.					

д/д	Сум хийдийн нэр:	61. Арын хүрээ	62. Гүнжилийн сум	63. Шандын сум	64. Агтын сум	65. Цагаан номун ханы дуган	66. Пунцагчойндэлэг хийд
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Их Жаргалант	Их Жаргалант	Их Жаргалант	Их Жаргалант	Их Жаргалант	Их Тамир
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Сумын төвөөс 23 км зайд байдаг.	Сумын төв дээр байдаг.	Сумын төвөөс 30 км зайд байдаг.			Тамирын голын Хөх даваа хэмээх газар байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- 1869 он	- 1722 он	- 1850 он			- Төр гэрэлтийн төмөр луу жил барилж, одоо 109 жил болсон
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Хошуу ноён	Ван хэмээх Хөндлөн ноён	Чандмань хэмээх цорж			Засаг Элдэвдорж Баруун зуугийн лхарамба Хайнзанлодойгомбын удирдлагаар
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сум дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	2 - Модон байшин 2	2 - Модон байшин 2				28 - Баруун цайзуу, Зүүн цайзуу, Зүүн нэйж, Суварган тайжид, Ёнров, Нуур, Толгойн тайжид, Мяндагын дуган, Дүрийн сумийн дуган, Даваачингийн байшин, Мэгээмийн байшин, Баруун тайжидийн байшин, Ламын тайжидийн байшин тус бүр 1 - Дацан 15
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг модоор барьсан, чанар дунд	Барилгыг модоор барьсан, хэмжээ бага, чанар муу	Барилгыг модоор барьсан, чанар дунд			Барилгыг туйпуу, шавраар барьсан
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	Байнга сууж хурал хурдаг.	Цаг улирлын байдлаар олон газраас ирж хурал хурдаг.	Цаг улирлын байдлаар олон газраас ирж хурал хурдаг.			888 ламтай. Бүгд байнга суухаас гадна хавар хөдөө 1 сар орчим зусна. Аграмба 14, гавж 71, маарамба 31, гачин 1
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						Цогчин, Чойр, Жуд, Мамба, Дүйнхэр, Хамжил, Сандуй, Цэцэг, Данцаг, Гүнрэг, Ламайрам, Дамцаг, Донжид дацантай
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						- төвд ном барлаж хэвлэх газар 1
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл						- хашаа 400, байшин 388, эсгий гэр 430, модон гэр 36 - мал аж ахуй эрхэлнэ
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт				Сүмд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		

д/д	Сүм хийдийн нэр:	67. Хан-Өндөрийн хүрээ	68. Арцатын дуган /Зүүн гүнгийн Арцатын дуган/	69. Бумбатын дуган	70. Их Хужиртын дуган	71. Уртбулагийн дуган /Лхамын дуган/	72. Шавартийн дуган
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Их Тамир	Их тамир	Их тамир	Их тамир	Их тамир	Их тамир
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/		Аймгийн төвөөс холгүй байдаг.			Аймгийн төвөөс холгүй байдаг.	Аймгийн төвөөс холгүй байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он		- Байгуулагдсанаасаа хойш 80 гаруй жил болсон /1850- аад он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 70 гаруй жил болсон /1860- аад он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 130 орчим жил болсон /1800-аад он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 40 орчим жил болсон /1897 он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 10 орчим жил болсон /1927 он/
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр		Сандаг-Очир гүн	Тодорхойгүй	Тодорхойгүй	Тодорхойгүй	Лишийн хувилгаан лам
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/		2 - Их, бага дуган 2			1 - Их, бага дуган 1	
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/		Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/		Сахиулч лам 1. Ихтамирын хүрээнд данстай.	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй.	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй.	Сахиулч лам 1. Ихтамир хүрээнд данстай.	Сахиулч лам 1. Ихтамир хүрээнд данстай. Байнга суух ламгүй.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан		- хэвлэх газар үгүй	- хэвлэх газар үгүй	- хэвлэх газар үгүй		
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл						
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт	Хүрээнд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.					

д/д	Сүм хийдийн нэр:	73. Мандалын Майдар хурал /Лэсэл хувилгааны дуган/	74. Бага отгын жалгын дуган	75. Норбулаг /Норовлин/ хэмээх жалгын дуган	76. Зард /Зэрд/-ын хийд /Зардыг Гэмпилэн хэмээх хийд/	77. Зардын бага дуган	78. Юмын байшин дуган
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Их тамир	Их тамир	Их тамир	Их-Уул	Их-Уул	Их-Уул
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс холгүй Тамир голын эхэн хавд байдаг.	Аймгийн төвөөс холгүй Орд хэмээх газар байдаг.	Аймгийн төвөөс холгүй Баянзүрх хэмээх газар байдаг.	Аймгийн төвөөс 10 өртөө хагас, сумын төвөөс 15 км-т Зард хэмээх газар байдаг.	Сумын төвөөс 18 км зайд байдаг.	Сумын төвөөс 16 км зайд байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Ардын засгийн 15-р онд байгуулагдсан		- Байгуулагдсанаасаа хойш 58 жил болсон /1879 он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 100 жил болсон /1837 он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 60-аад жил болсон /1870-аад он/	- Байгуулагдсанаасаа хойш 80-аад жил болсон /1850-аад он/
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Лэсэл хувилгаан ард олны тусламжтайгаар	Хуучин Цэцэн вангийн хошууны Бизъяа тайж	Лувсансава гэгээний хүүрийг оршуулж байгуулсан.		Дэчин хувилгаан	
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сум дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	2 - Их, бага дуган 2	1 - Дуган 1	1 - Дуган 1	15 - Их, бага дуган 11 - Цогчин 1, Чойр 2	1 - Жижиг байшин 1, чанар дунд	1 - Жижиг байшин 1
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан. Чанар дунд	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар муу
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	Сахиулч лам 1. Ихтамир сумын Хан-Өндөрийн хүрээнд данстай. Байнга суух ламгүй. Цаг улирлын байдлаар 40 орчим лам хурал хурдаг.	Сахиулч лам 1. Ихтамир сумын хүрээнд данстай. Байнга суух ламгүй.	Сахиулч лам 1. Ихтамир сумын Хан-Өндөрийн хүрээнд данстай. Байнга суух ламгүй.	113 ламтай. Байнга суух лам 40 гаран, бусад нь цаг, улирлын байдлаар хурал хурах ба хөдөө суудаг. Аграмба 2, гавж4, маарамба1	30 гаруй ламтай. Байнга суух ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	7-8 лам байнга суудаг. Бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг. Юм хэмээх номыг уншдаг.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/				Цогчин, Чойр дацантай /отгийн хуралтай/		
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан				- Жамбын цог хэмээх барын газар 1		
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл				1 - хашаа 13, байшин 18, эсгий гэр 42		
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						

д/д	Сүм хийдийн нэр:	79. Дарь-Эхийн дуган	80. Эрдэнэ зуу хийд	81. "Эрдэнэ зуу сүм" хийд	82. Хорчины дуган	83. Цоохорын дуган	84. Чойнхорын хурал
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Их-Уул	Лүн	Лүн	Лүн	Лүн	Лүн
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс 10-аад өртөө зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 5, сумын төвөөс 1 өртөө зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 5, сумын төвөөс 1 өртөө зайд байдаг.	Сумын төвөөс 40 км зайд байдаг.	Сумын төвөөс хойш хагас өртөө зайд байдаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Байгуулагдсанаасаа хойш 100-аад жил болсон /1830-аад он/	- 352 жилийн өмнө /1585 он/	- 89 жилийн өмнө /1848 он/	- 3 жилийн өмнө	- 113 жилийн өмнө	
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр		Халхын Автай Түшээт хан	Лам Чүлтэмпунцаг	Ардуудаас эрхлэн	Нутгийн ардуудаас эрхлэн	
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	1 - Жижиг байшин 1	1 - Сүм 1	1 - Сүм 1	1 - Дуган 1	1 - Дуган 1 /5 алд хэрийн хэмжээтэй/	
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар дунд	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар сайн	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар дунд	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар муу	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар муу	
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	30 гаруй лам байнга суудаг. Бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	508 гаруй ламтай. Үүнд, 18-аас дээш насны 389, доош насны 119 болно. Өвөл цагт байнга хурал хурхаас гадна зун хөдөө гардаг.	247 гаруй ламтай. Үүнд, 18-аас дээш насны 198, доош насны 49 болно. Өвөл цагт байнга хурал хурхаас гадна зун хөдөө гардаг.	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сургийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл		- хэмжээ нь 200 алд хир дөрвөлжин газартай.	- хэмжээ нь урт 350, өргөн 100 алд хир дөрвөлжин газартай.			
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						Хуралд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	85. Хурахуйн хурал	86. Мандалын хүрээ	87. Мандал ханы хийд	88. Ноён ханы хийд	89. Уртын хийд /Мэргэн тайжийн дуган/	90. Жаргалантын хийд /Гандандашцэцээлэн хийд/
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Лун	Мандал	Мандал	Мандал	Могод	Могод
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс 5 өртөө, сумын төвөөс 40 км зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 7 өртөө зайд байдаг.			Мөн сумын Урт хэмээх газар байдаг.	Аймгийн төвөөс 5 өртөө Жаргалант хэмээх газар байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Олноо өргөгдсөний 14-р он	- Тэнгэрийг тэтгэсний 23-р он			- Байгуулагдаад 152 жил буюу 1785 онд	- Байгуулагдсанаасаа хойш 100 гаруй жил болсон /1800-аад он/
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Жамсран	Номын хаан Норовшарав			Тодорхойгүй	Тодорхойгүй
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сум дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	1 - Дуган 1	15 - Сүм 1, дуган 14 - Гүнсэг, Баруун, Зүүн дацан тус бүр 1			4 - Их, бага дуган 2 - Дацан 2	4 - Их, бага дуган 2 - Дацан 2
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу болон модоор барьсан			Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанрын хувьд дунд ба муу	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанрын хувьд дунд ба сайн
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	Сахиулч лам 1. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	215 гаруй ламтай. Ихэнх нь байнга суудаг, бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.			31 ламтай. Байнга суух лам 2, Авзагын хүрээнд суудаг 4. Цаг, улирлын байдлаар хөдөө суудаг 14. Аграмба 1, гавж 3	112 ламтай. Цаг, улирлын байдлаар хурал хурдаг. Аграмба 1, гэсгүй 3, умзад 1
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/		Гүнсэг, Баруун, Зүүн дацантай			Цогчин дацантай	Цогчин, Мамба дацантай
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан					- хэвлэх газар үгүй	- хэвлэх газар үгүй
11	Жасын тоо: - мал сургийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл		1 - модон байшин 1, модон хашаа 1				1 - хашаа 53, байшин 24, эсгий гэр 56
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт			Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		

д/д	Сум хийдийн нэр:	91. Бумбатын хийд /Гандандашилан хийд/	92. Баргын хийд /Ганданшадивлан хийд/	93. Эрдэнийн хийд /Баавай хэмээх Залаагийн дуган/	94. Рашааны хийд	95. Баян-Өндөрийн хийд /Гандантэгчилэн хийд/	96. Баясгалантын хийд /Гандандаржаалан хийд/
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Могод	Могод	Могод	Могод	Могод	Могод
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс 5 өртөө Бумбат хэмээх газар байдаг.	Аймгийн төвөөс зүүн тийшээ 5 өртөө Барга хэмээх газар байдаг.	Мөн сумын Эрдэнэ хэмээх газар байдаг.	Аймгийн төвөөс 5 өртөө газар байдаг.	Аймгийн төвөөс зүүн хойт зүгт 5 өртөө Баян-Өндөр хэмээх газарт байдаг.	Аймгийн төвөөс 5 өртөө газар Баясгалант хэмээх газарт байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Байгуулагдсанаасаа хойш 120 жил болсон /1817 он/	- Байгуулагдаад 167 жил буюу 1770 онд	Тодорхойгүй	Байгуулагдаад 22 жил буюу 1915 онд	- байгуулагдсанаасаа хойш 60 гаруй жил болсон /1870-аад он/	Байгуулагдаад 269 жил буюу 1668 онд
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Тодорхойгүй	Тодорхойгүй	Тодорхойгүй		Тодорхойгүй	Тодорхойгүй
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сум дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	5 - Том дуган 1, бага дуган 2. Том бага 2 дуган чанар муу, 1 бага дуган чанар сайн. - Дацан 2	2 - Жижиг дуган 1, чанар дунд - Дацан 1	6 - Том дуган 1, чанар дунд, бага дуган 2, чанар муу - Дацан 3	1 - Бага дуган 1, чанар дунд	6 - Бага дуган 4, чанар муу - Дацан 2	8 - Том дуган 1, чанар сайн, бага дуган 3, үүнээс 1 нь чанар сайн, 2 нь чанар муу - Дацан 4
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанрын хувьд дунд	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанрын хувьд дунд	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар дунд	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар дунд	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар муу	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар дунд
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	66 ламтай. Байнга суух лам 3, бусад нь цаг, улирлын байдлаар хурал хураха байдлаар хурал хурдаг. Аграмба 1, гавж 2	15 ламтай. Сахиж буй өрх 1, ам 2, лам 1, эмэгтэй 1, бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг. Аграмба 1, гавж 1	50 ламтай. Байнга суух 9, Авзагын хүрээнд 23, бусад нь хөдөө суудаг. Аграмба 6, гавж 5	5 ламтай. Байнга суудаг 1, бусад нь хөдөө суудаг.	78 ламтай. Байнга суудаг 4, Авзагын хүрээнд суудаг 8, бусад нь хөдөө суун цаг, улирлын байдлаар хурал хурдаг. Лхарамба 1, аграмба 1	75 ламтай. Байнга суудаг 31, бусад нь хөдөө суун цаг, улирлын байдлаар хурал хурдаг. Аграмба 13, гавж 12
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/	Цогчин, Хайлан дацантай	Гүрэн дацантай	Цогчин дацантай		Цогчин, Мамба дацантай	Цогчин, Чойр, Жуд, Мамба дацантай
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан	- хэвлэх газар үгүй	- хэвлэх газар үгүй				- хэвлэх газар үгүй
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	1 - хашаа 15, байшин 36, эсгий гэр 19	1 - хашаа 1, байшин 1, эсгий гэр 1	1 - хашаа 3, байшин 3, эсгий гэр 4		- хашаа 39, байшин 40, эсгий гэр 33	1 - 1 - хашаа 52, байшин 81, эсгий гэр 64 - мал аж ахуй эрхэлнэ.
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						

д/д	Сүм хийдийн нэр:	97. Баянжаргалантын хүрээ	98. Ихжаргалантын хийд	99. Пунцаглин хийд	100. Саншаашадивлин хийд	101. Улаанчулуутын дуган	102. Бөөрөлжүүтийн дуган
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Мөрөн	Мөрөн	Мөрөн	Мөрөн	Мөрөн	Мөрөн
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс 6, сумын төвөөс 4 өртөө газар байдаг.	Аймгийн төвөөс 6, сумын төвөөс хагас өртөө газар байдаг.			Аймгийн төвөөс 6, сумын төвөөс хагас өртөө газар байдаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он					- Байгуулагдаад 120 орчим жил болсон	
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр						
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сум дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	4 - Сум 2, дуган 2	3 - Сум 1, дуган 2			3 - Сум 1, дуган 2	
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан			Барилгыг модоор барьсан	
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	20 ламтай. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	14 ламтай. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.			27 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сургийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл						
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт			Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		Дуганд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	103. Дашлиг дуган	104. Хожуулын хийд /Хожуулын дуган буюу Дэчинравжаалан хийд/	105. Будантын хүрээ	106. Орхоны хүрээ буюу Гандандэжээлэн	107. Лаврин хийд	108. Дэчинпунцаглин хийд
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Мөрөн	Наран	Өлзийт	Өлзийт	Өлзийт	Өндөрсант
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/		Аймгийн төвөөс 13, сумын төвөөс хагас өртөө Хожуулын мухар хэмээх газар байдаг.		Аймгийн төвөөс 4 өртөө зайд Орхон гол хэмээх газар байдаг.	Аймгийн төвөөс 4 өртөө Өгийнуур хэмээх газар байдаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он		- Сайшаалт Ерөөлтийн 13-р он шороо луу жил		- 1848 он	- 1848	
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр		Ловон Жигмид		Цорж Тунгалаг	Төвд дооромбо гэгээн	
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/		1 - Сүм 1 /хэдэн жижиг байшинтай/		14 - Их, бага дуган 8 - Дацан 6	8 - Их, бага дуган 4 - Дацан 4	
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/		Барилгыг модоор барьсан, чанар дунд		Барилгыг туйпуу, шавраар барьсан, чанар сайн	Барилгыг туйпуу, шавраар барьсан, чанар сайн	
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/		59 ламтай, Байнга суудаг ламгүй, Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.		300 ламтай. Аграмба 20, гавж 40	68 ламтай. Хөгшчүүд нь ихэнх төлөв сууна. Багачууд нь цаг, улирлын байдлаар сууна. Дооромбо 1, аграмба 11	
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/				Цогчин, Чойр, Жуд, Мамба, Дүйнхэр, Зуу дацантай	Цогчин, Чойр, Жуд, Мамба дацантай	
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан				- төвд ном хэвлэх газар үгүй	- төвд ном хэвлэх газар үгүй	
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл				6 - хашаа 141, байшин 188, эсгий гэр 133	- хашаа 29, байшин 38, эсгий гэр 33	
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт	Дуганд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	1819 онд мөн хурлыг сүм, дугантай болгож, одоогийн байгаа газар байгуулжээ. Хийдийн ерөнхий байршлыг заасан гар зураг буй.	Хүрээнд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.			Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	109. Цагаан сүмийн хийд	110. Шар хад хүрээ	111. Азарга жанцогийн дуган	112. Дүйнхор тэргүүний дуган /Лхамын дуган/	113. Маанийн дуган	114. Одорхын дуган
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Өндөрсант	Өндөрүлаан	Өндөр-Улаан	Өндөр-Улаан	Өндөр-Улаан	Өндөр-Улаан
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс 3 өртөө зайтай.		Аймгийн төвд байрладаг.	Аймгийн төвийн ойролцоох Нуур хэмээх газар байдаг.	Аймгийн төвд байрладаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он			- Байгуулснаас хойш 50 жил болсон	- Бадаргуулт төрийн 25-р он	- Байгуулснаас хойш 50 жил болсон	
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр				Дүйнхэрийн тэргүүн		
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сум дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	1 - Сум 1		1 - Дуган 1	1 - Дуган 1	1 - Дуган 1	
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг туйлуу, шавраар барьсан, чанар дунд		Барилгыг модоор барьсан.	Барилгыг модоор барьсан.	Барилгыг модоор барьсан.	
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	166 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.		26 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	26 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	26 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл			1			
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт		Хүрээнд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.				Дуганд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	115. Тахилын дээд дуган /Баруун захарын оточын дуган/	116. Тахилын доод дуган /Баруун захарын хуй/	117. Хуурай хануйн шижийн дуган /Шижийн дуган/	118. Шаргачины маанийн дуган /Маанийн дуган/	119. Нарийний хүрээ	120. Суурийн хийд
1	Аймаг, сүм /хошуу/ -ны нэр	Өндөр-Улаан	Өндөр-Улаан	Өндөр-Улаан	Өндөр-Улаан	Тариат	Тариат
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвийн ойролцоох Тахил хэмээх газар байрладаг.	Аймгийн төвийн ойролцоох Тахил хэмээх газар байрладаг.	Аймгийн төвийн ойролцоо Хуурай хануй хэмээх газар байрладаг.	Аймгийн төвийн ойролцоо Шаргачин хэмээх газар байрладаг.	Аймгийн төвөөс 30 км зайд байдаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Байгуулснаас хойш 50 жил болсон	- Байгуулснаас хойш 70 жил болсон	- Байгуулснаас хойш 100 орчим жил болсон	- Байгуулснаас хойш 40 орчим жил болсон		
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр			Хуучин чин вангийн хошууны Шижийн хамжлагын хэсэг ардууд			
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	2 - Дуган 2	3 - Дуган 3	1 - Дуган 1	1 - Дуган 1		
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг модоор барьсан.	Барилгыг модоор барьсан.	Барилгыг модоор барьсан.	Барилгыг модоор барьсан.		
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	26 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	26 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	26 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	40 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	25 ламтай.	27 ламтай.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	2	3				
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	121. Шанагатын хүрээ /Тариатын хүрээ/	122. Чойчарлэнгийн хийд	123. Улаан чулуутын дуган	124. Хуурайн дуган	125. Зуугийн хүрээ /Самбуузообурлин хүрээ/	126. Бүлээний дуган /Пунцагдэжээлэн дуган/
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Тариат	Тариат	Тариат	Тариат	Хангай	Хангай
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төвөөс 15 км зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 20 км зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 25 км зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 20 км зайд байдаг.	Сумын төвөөс 8 км зайд Зуу хэмээх газар байрладаг.	Сумын төвөөс 60 км зайд Бүлээн хэмээх газар байрладаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он					- Төр гэрэлтийн 13-р он	- Олноо өргөгдсөний 11-р он
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр					Гүн Даваацэрэнгийн ах да лам Магсар	Тариатын хүрээний Да лам, тойн, цорж Сономпунцаг
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/					7 - Сүм 7	1 - Сүм 1
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/					Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан. Чанар сайн	Барилгыг хятад мужаан мод болон туйпуугаар барьсан, чанар сайн
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	34 ламтай.	19 ламтай.	27 ламтай.	19 ламтай.	53 ламтай. Байнга суудаг лам 36, бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	21 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	2 - адуу 3, хонь 1, ямаа 2				1 - 18 хэсэг хашаатай	- дуганг тойрсон байшин 7
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						

д/д	Сүм хийдийн нэр:	127. Гичгэний хүрээ /Дашсамдэлэгийн дуган/	128. Нарийн Гацаа дуган /Дашравжаалан дуган/	129. Төмөртний дуган /Дашганданчойлин дуган/	130. Жирэмтэйн хийд /Дандаршаравчойлин хийд/	131. Хануйн хийд /Дэчинпунцаглин хийд/	132. Гүнгрэгийн Хуй хэмээх жалгын дуган
1	Аймаг, сүм /хошуу/ –ны нэр	Хангай	Хангай	Хангай	Хайрхан	Хайрхан	Хан-Оюут
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Сумын төвөөс 45 км зайд Мөрөн хэмээх газар байрладаг.	Сумын төвөөс 15 км зайд Нарийн гацаа хэмээх газар байрладаг.	Сумын төвөөс 15 км зайд Төмөрт хэмээх газар байрладаг.	Сумын төвөөс 20 км зайд Жирэмтэй хэмээх газар байдаг.	Сумын төвөөс 1 өртөө зайд Хануй хэмээх газар байдаг.	Сумын төвөөс 3 км зайд Хануйн Жаргалант хэмээх газар байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан – хаагдсан он – сэргээгдсэн он	– Түгээмэл элбэгтийн 7-р он	– Төр гэрэлтийн 2-р он		– Энхамгалан хааны үед байгуулж 254 жил болсон	– Сайшаалт Ерөөлтийн 1-р он	– Төр гэрэлт хааны үе /142 жилийн өмнө/
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Жамсран туслагч, Хөнхөр дайчин нар	Жамъяншатар гүн	Боржгон тайж нарын ахмад тайж Буд	Гүн Жигжид	Тойн лам Шанх	Нутгийн ардууд, Заяын гэгээний Гүнгрэгийн дацангийн нэр дээр байгуулагдсан.
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: – сүм дуган – аймаг дацан – суврага – ямпай – хөшөө /гэрэлт/	5 – Сүм 5	2 – Дуган 2	1 – Дуган 1	8 – Дацан 8	10 – Дацан 9 – Суврага 1	1 – Дуган 1
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, Чанар дунд	Барилгыг модоор барьсан. Нэг нь чанрын хувьд дунд, нөгөө нь муу.	Барилгыг модоор барьсан. Чанрын хувьд дунд	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар дунд	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар дунд	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар дунд
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: – гавж – аграмба – зээрэмбэ – маарамба – дооромбо – равжамба – бандида – хутагт /хувилгаад/	16 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	10 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	10 ламтай. Байнга суудаг ламгүй. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	247 ламтай. Байнга сууж хурал хурдаг. – аграмба 13 – гавж 23	253 ламтай. Байнга сууж хурал хурдаг. – аграмба 9 – гавж 39	45 ламтай. Байнга суудаггүй. Нэг лам сахидаг. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/				Цогчин, Чойр, Мамба, Намчойбилиг, Дашпэлжээ, Дүйнхор, Зуудхүү, Хайлан дацантай	Цогчин, Чойр, Жуд, Мамба, Авга, Гүнрэг, Хайлан, Манлан, Ламирэн дацантай	
10	– цам – майдар – бар /хэвлэл/ – бархан						
11	Жасын тоо: – мал сүргийн тоо – эдэлбэр газрын хэмжээ – эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	1 – дуганг тойрсон байшин 15	1 – дуганг тойрсон байшин 3	1 – дуганг тойрсон байшин 4	1 – хашаа 132, байшин 209, эсгий гэр 147 – мал аж ахуй эрхэлнэ	1 – хашаа 90, байшин 140, эсгий гэр 97, пин 2 – мал аж ахуй эрхэлнэ	– 1 хашаан дотор том, жижиг 2 байшинтай
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						

д/д	Сүм хийдийн нэр:	133. Хүнүйн манал дуган /Хүнүйн манлай/	134. Номгоны сүм хэмээх Пунцагдаржаалан сүм	135. Долооны хурал	136. Дашгэмпилен хийд	137. Хорин хийд	138. Хотонтын хүрээ
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Хан-Оюут	Хашаат	Хашаат	Хотонт	Хотонт	Хотонт
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Сумын төвөөс 30 км зайд Хүнүй хэмээх газар байдаг.	Сумын төвөөс 30 км зайд Их Номгон хэмээх уулын энгэрт байдаг.			Аймгийн төвөөс баруун урагш 4 өртөө зайд байдаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- 150 жилийн өмнө	- байгуулагдсанаасаа хойш 85 жил болсон	- Байгуулагдсанаасаа хойш 85 жил болсон			
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Эрдэнэ цорж лам	Гэлэн Сосор	Төвд Равжаа			
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	1 - Дуган 1					
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар дунд			Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар сайн	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар сайн	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар сайн
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	45 ламтай. Байнга суудаггүй. Нэг лам сахидаг. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	51 ламтай. Байнга суудаг.	50 орчим ламтай. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.		150 ламтай. Байнга сууж хурал хурдаг.	
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	- 1 хашаан дотор том, жижиг 2 байшинтай	2 /Цогчин, Ламиран/			- мал аж ахуй эрхэлнэ.	
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт				Хийдэд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		Хүрээнд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	139. Ар худагийн дуган	140. Алтангэрэлийн хийд	141. Загастайн Дамбарважаалан хийд	142. Байцын Жанчивлан жалгын хурал	143. Тахилын хурал	144. Талын манал хэмээх хурал
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Хотонт	Хүрээ Марал	Цахир	Цахир	Цахир	Цахир
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/		Аймгийн төвөөс 12, сумын төвөөс хагас өртөө зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 9 өртөө зайд Загастай хэмээх газар байдаг.	Сумын төвөөс 2, аймгийн төвөөс 11 өртөө зайд Байц хэмээх газар байдаг.	Сумын төвөөс 1, аймгийн төвөөс 10 өртөө зайд байдаг.	Сумын төвөөс 15 км, аймгийн төвөөс 9 өртөө зайд байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он		- Хулгана жилд үүссэнээс хойш 50 жил болсон	- Байгуулагдаад 100 орчим жил болсон	- Байгуулагдаад 100 орчим жил болсон	- Байгуулагдаад 100 орчим жил болсон	- Байгуулагдаад 100 орчим жил болсон
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр		Аюуш захирагч	Нутгийн ардуудаас	Нутгийн ардуудаас	Нутгийн ардуудаас	Нутгийн ардуудаас
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/		3 - Дуган 3	2 - Дацан 2	1 - Дуган 1	1 - Дуган 1	1 - Дуган 1
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар сайн	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар муу	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар сайн	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар муу	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар муу	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар муу
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/		144 ламтай. Байнга суудаггүй, цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	100 орчим ламтай. 18-аас дээш насны 98, 18-аас доош насны 2 ламтай. Байнга суудаг лам 10 орчим. Жилд 1 удаа 10 хоног хурал хурдаг. - гавж 5 - аграмба 1 - маарамба 1	Ламгүй, Загастайн хүрээний лам нар цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	Ламгүй, Загастайн хүрээний лам нар цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	Ламгүй, Загастайн хүрээний лам нар цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/			Цогчин, Хуй дацантай			
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл		1 /Чойр/ - 7 алд дэлэм, 4 алд дэлэм, 3 алд дэлэм хэмжээний 3 дуган	10 /Их, Дамцог, Аюуш, Оточ, Найдан, Дарь эх, Даваачин, Гүнгрэг/ - хашаа 5, байшин 6, эсгий гэр 37	6 /Нүгнэй, Оточ, Жамбын Цог, Найдан/	11 /Их, Сандуй, Дамцог, Найдан, Оточ, Гүнгрэг, Дарь эх, Аюуш, Юм, Пунцаглин/	4 /Их, Жамбын Цог, Дарь эх, Дэнцэг/
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт	Дуганд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.					

д/д	Сүм хийдийн нэр:	145. Бүрдийн хүрээ	146. Бухын хүрээ	147. Анд /Агьт/-ын жалгын хийд	148. Нүхтийн хүрээ	149. Хавцгайтын хүрээ	150. Дэчинравжаалан хэмээх Ширээт гэгээний хийд
1	Аймаг, сум /хошуу/-ны нэр	Цэнхэр	Цэцэрлэг	Цэцэрлэг	Чандмань	Чандмань	Чулуут
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Сумын төвөөс 3 км зайд байдаг.	Улаанбаатараас 22, аймгийн төвөөс 8, сумын төвөөс 1 өртөө зайд байдаг.	Улаанбаатараас 22, аймгийн төвөөс 8, сумын төвөөс 1 өртөө зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 12 өртөө зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 12, сумын төвөөс хагас өртөө зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 4 өртөө зайд Чулуут хэмээх газар байдаг.
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Байгуулагдаад 33 жил болсон	- Бадаргуулт төрийн 1-р он	- Бадаргуулт төрийн 1-р он	- Байгуулагдаад 97 жил болсон	- Байгуулагдаад 22 жил болсон	- Түгээмэл элбэгт хааны үед байгуулагдаад 160 гаруй жил болсон
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Лоовон Дамчойжав				Нутгийн ардууд	Лувсаннамхайдорж гэгээн
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сум дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	2 - Дацан 2	8 - Сүм 8	8 - Сүм 8	6 - Сүм 6	1 - Сүм 1	16 - Дацан 16
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар муу	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар сайн	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар муу	Барилгыг модоор барьсан
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	164 ламтай. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	81 ламтай. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	81 ламтай. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	85 ламтай. 50-аас 80 хүртэлх настай лам нар байнга сууна. Бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурна.	14 ламтай. Байнга суудаг ба сахиууч лам 1. Цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг.	221 ламтай. Байнга суудаг лам 172. Бусад нь цаг улирлын байдлаар хурал хурдаг. - Гавж 14
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/	Цогчин, Чойр дацантай					Цогчин, Чойр, Мамба, Шүтээн, Гунгрэг, Сойвон, Дүйнхэр, Авга, Мяндаг, Цайзуу дацантай
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл	2			- 100 гаруй байшинтай. Газрын уртын хэмжээ нь 340 алд, өргөн нь 200 алд	- 10 гаруй байшинтай.	8 - хашаа 100, байшин 156, эсгий гэр 115, модон гэр 41
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт						

д/д	Сүм хийдийн нэр:	151. Баруун гүнгийн дуган	152. Баруун нутгийн дуган	153. Бадамгарав тайжийн дуган /Дарь эхийн дуган/	154. Бүрдийн дуган	155. Зургааны дуган /Зургаан аравны дуган/	156. Лхамын дуган
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Чулуут	Чулуут	Чулуут	Чулуут	Чулуут	Чулуут
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Цогтхайрхан хэмээх газар байдаг.		Улаан овоо хэмээх газар байрладаг.		Хануйн бүрд хэмээх газар байрладаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Манжийн хааны үед буюу байгуулагдаад 126 жил болсон	- Манжийн хааны үед байгуулагдаад 134 жил болсон	- Автономитийн 9-р он		- Манжийн хааны үед байгуулагдаад 130 жил болсон	
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Мижид гүн	Ойдов тэргүүн	Бадамгарав тайж		Бадамгарав тайж	
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	2 - Дуган 2	1 - Дуган 1	1 - Дуган 1		1 - Дуган 1	
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/	Барилгыг модоор барьсан	Барилгыг модоор барьсан	Барилгыг модоор барьсан		Барилгыг модоор барьсан	
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	Байнга суудаг ба сахиулч лам 1. Жилд нэг удаа 3-5 хоног хурал хурдаг.	Байнга суудаг ба сахиулч лам 1. Жилд нэг удаа 3-5 хоног хурал хурдаг.	Байнга суудаг ба сахиулч лам 1. Жилд нэг удаа 3-5 хоног хурал хурдаг.	Байнга суудаг ба сахиулч лам 1.	Байнга суудаг ба сахиулч лам 1. Жилд нэг удаа 3-5 хоног хурал хурдаг.	Байнга суудаг ба сахиулч лам 1.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл						
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт				Дуганд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.		Дуганд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.

д/д	Сүм хийдийн нэр:	157. Намсрай тэргүүний дуган	158. Хойд дуган	159. Чойнхорлин дуган	160. Баруун хүрээ	161. Баруун хүрээний сүм	162. Хангайн хурал
1	Аймаг, сүм /хошуу/-ны нэр	Чулуут	Чулуут	Чулуут	Шанх	Шанх	Шанх
2	Газрын нэр: Байршил: /солбицол/	Аймгийн төв дээр байдаг.			Аймгийн төвөөс 6 өртөө зайд байдаг.	Аймгийн төвөөс 6 өртөө зайд байдаг.	
3	хэзээ, хэдэн онд байгуулагдсан - хаагдсан он - сэргээгдсэн он	- Ардын засгийн 12-р он			- 1642 он	- 1845 он	- Байгуулагдаад 30 гаруй жил болсон
4	Хэн байгуулсан, ямар шийдвэрээр	Тэргүүн зэргийн тайж Намсрай			Нэр тодорхойгүй нэгэн лам	Лувсанбалдан лам	Нутгийн ардууд
5	Шашны урсгал чиглэл, гол сахиус шүтээн						
6	Байгууламжийн тоо: - сүм дуган - аймаг дацан - суврага - ямпай - хөшөө /гэрэлт/	1 - Дуган 1					
7	Барилгын хийц, маяг /энэтхэг, хятад, түвд, монгол/				Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар муу	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар сайн	Барилгыг мод болон туйпуугаар барьсан, чанар сайн
8	Лам нарын тоо. Үүнээс: - гавж - аграмба - зээрэмбэ - маарамба - дооромбо - равжамба - бандида - хутагт /хувилгаад/	Байнга суудаг ба сахиууч лам 1. Жилд нэг удаа 3-5 хоног хурал хурдаг.			558 ламтай. Ихэнх нь байнга суудаг.	125 ламтай. Ихэнх нь байнга суудаг.	Зундаа 1 удаа хурал хурдаг.
9	Дацангийн төрөл /ямар ямар дацан/						
10	- цам - майдар - бар /хэвлэл/ - бархан						
11	Жасын тоо: - мал сүргийн тоо - эдэлбэр газрын хэмжээ - эрхэлдэг аж ахуйн төрөл						- хашаа 1, байшин 9
12	Зураг: а/ түүхэн б/ одоогийн						
13	Бусад мэдээ баримт		Дуганд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.	Дуганд холбогдох мэдээ баримт байхгүй.			